Nr. 13 Vilnius 1938 m. rugpiūčio 2 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO“ PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Kodėl nederlingos pievos

Gal nė viena mūsų krašto ūkio šaka nėra taip apleista kaip pievos. Ūkininkai yra įsitikinę, kad pievų tręšti nereikia, kad jose ir be to žolė gali augti amžinai. Tačiau taip nėra. Pievos, kaip ir dirvos, maisto medžiagų turi apribotą kiekį ir tas kiekis nuolat mažėja, pieva alinasi. Kai maisto medžiagos sumažėja, pieva išsigimsta, naudingos žolės nyksta, o jų vietoje atsiranda piktžolės, rūgščios žolės, viksvos, samanos. Taip atsitinka todėl, kad saldžiosios žolės reikalauja daugiau maisto, o kai jo žemėje nėra, jos užleidžia vietą rūgščioms žolėms ir samanoms, kurios tenkinasi mažesniu maisto kiekiu ir blogesnėmis augimo sąlygomis. Todėl nereikia stebėtis, kad netręšiamos pievos nustoja žėlusios. Išalintos pievos reikia tręšti.

Tačiau nėra prasmės tręšti tokios pievos, kurios yra peršlapios. Jos reikia pirma nusausinti. Pievos po nusausinimo paprastai turi labai prastą žolių sudėtį, todėl tokios pievos reikia iš pagrindų pertvarkyti — išarti ir patręšus įsėti atitinkamą žolių mišinį. Tačiau yra nemažai ir tokių pievų, kurios nusausinimo nereikalauja, o žolių sąstatas dar nėra taip blogas, kad reiktų jos išarti. Tose pievose gaunamas menkas derlius vien tik dėl to, kad jos labai išalintos. Tokios pievos būtinai reikia tręšti.

Tręšti galima gyvulių mėšlu, kompostu ir mineralinėmis trąšomis. Pievoms tręšti tinka smulkus ir gerai perpuvęs mėšlas. Kad galima būtų gauti smulkų mėšlą, šiaudus, vartojamus kraikui, reikia piauti į stambius kapojus. Prieš mėšlo išvežimą į pievą, reikia jį palaikyti krūvoje, kad galutinai perpūtų ir neliktų nesupuvusių šiaudų. Tuomet vežama į pievą ir plonu sluoksniu pakreikiama. Ypatingai naudinga mėšlu tręšti tos pievos, kurios yra persausos. Tokia pieva įgauna daugiau puvenų ir joje geriau laikosi drėgmė. Mėšlą į pievą reikia vežti liepos mėnesį arba rugpiūčio mėn. pradžioje. Anksčiau išvežtas mėšlas sustiprina saldžias žoles, kurios pavasarį lengvai nustelbia piktžoles ir kitas rūgščias žoles. Mėšlas geriau tinka mineralinėms pievoms, bet galima juo tręšti ir durpinės pievos. Geriausia trąša durpinėms pievoms yra kompostas. Jeigu trūksta medžiagos kompostui pasigaminti, tam tikslui reikia pavartoti mėšlas. Tačiau kiekviename ūkyje galima nemaža surasti kompostui medžiagos ir be mėšlo, reikia tik apsidairyti. Kompostas turi būti taip perpuvęs, kad atrodytų kaip juodžemis.

Kiek duoti mėšlo ir komposto kiekvienu atveju, sunku pasakyti. Normaliai, turinčiai gerą žolę pievai, duodama apie 200 kvintalų (20.000 kg) mėšlo arba 300 kvintalų komposto į 1 ha, tręšiant kas treti metai. Pieva, kuri turi blogesnę žolių sudėtį, reikia pradėti tręšti mažesniu trąšų kiekiu, kol atsiras geros žolės, nes tik tuomet apsimokės gausus tręšimas. Taigi pievų tręšimas ne tik skatina geriau žolę augti, bet pagerina ir jos sudėtį.

Pievų tręšimui plačiai yra vartojamos dirbtinės trąšos. Dirbtinės trąšos, kaip žinome, yra azotinės, fosforinės ir kalinės. Tręšti pievą kuria nors viena iš šių trąšų mažai apsimokėtų. Durpinėms pievoms reikia duoti kalio ir fosforo trąšų, o mineralinėms pievoms visų trijų: azotinių, fosforinių ir kalinių. Dirbtinėmis trąšomis galima reguliuoti pievos žolių sudėtį. Jeigu pievoje yra per mažai dobilų, tai pakanka patręšti kalio ir fosforo trąšomis ir tuojau pievoje jų kiekis padidės. Jei daugiau duoti azotinių, o mažiau fosforinių ir kalio trąšų, tai smarkiau augs varpinės žolės, nustelbdamos dobiliukus ir kitas šios šeimynos žoles.

Vidutiniam šieno derliui gauti reikia duoti į 1 ha durpinėms pievoms 200 kg superfosfato ir apie 400 — 600 kg kainito. Mineralines pievas, be minėtų, reikia tręšti ir azotinėmis trąšomis. Fosforo ir kalio trąšos beriamos rudenį, azotinių trąšų dalis iš rudens (sieros rūgšties amonijako 80 kg į 1 ha), o antra dalis pavasarį (salietros 70 kg į ha). Pilną tręšimą mineralinėmis trąšomis apsimokės duoti tik gerai nusausintoms ir turinčioms gerą žolių sudėtį pievoms. Mineralinės, sunkių žemių pievos kalio trąšų gali visiškai nereikalauti, bet priesmėliams kalio duodama tiek pat, kaip ir durpinėms pievoms.

Be aukščiau minėtų trąšų dažnai vartojamos yra ir paprastesnės trąšos, kurios tačiau gali turėti įtakos į pievų derlių. Iš tokių galima suminėti bulvienojus, pelus ir lubino ankštis, kuriomis išklojama pieva prieš žiemą. Jei dėl trąšų stokos negalima visų pievų patręšti, tai reikia pradėti tręšti nors mažais sklypais, pavyzdžiui, kasmet patręšti ½ ha pievos. Bet pradėjus pievą tręšti, tręšimas reikia kartoti kas treti, ketvirti metai.

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Atleidžiami nuo žemės mokesčių

Iki šio laiko žemės mokesčiai savininkams reikėjo mokėti ir už tuos plotus, kuriuose buvo senovės paminklai, jei jie nebuvo naudojami ūkio reikalams. Dabar tas įstatymas pakeistas ir nuo žemės mokesčių atleidžiami ūkio reikalams nenaudojami piliakalniai, pylimai, alkos, kalnai, senkapiai, pilkapiai, senovės pastatų užimama žemė ir kitų senovės paminklų aplinka, jei jie nėra naudojami ūkio reikalams. Atleistinam nuo žemės mokesčio plotui nustatyti sudaromos atitinkamos komisijos, kurios nustatys senovės paminklų užimamą žemės plotą, jo tikslią vietą, esamą padėtį ir pažymės, kad tas žemės plotas tikrai yra nenaudojamas ūkio reikalams. Žemės savininkas, norėdamas, kad būtų atleistas nuo žemės mokesčio už tą plotą, kurį užima senovės paminklai, turės kreiptis į Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejų, pristatydamas komisijos pažymėjimą ir savo žemės planą. Muziejaus vadovybė savo keliu kreipsis į atitinkamas įstaigas, kad savininkas būtų atleistas nuo žemės mokesčio.

Leista ganyti miškuose

Prasidėjus Lenkijoje galvijų snukio ir nagų ligai siausti, Trakų ir Alytaus apskrities ūkininkams, turintiems šioje administracijos linijos pusėje ganyklų, buvo uždrausta ginti gyvulius į jų čia turimas ganyklas. Tai buvo daroma dėl apsisaugojimo nuo snukio ir nagų ligos užnešimo į Lietuvą. Minėtųjų apskričių ūkininkai kreipėsi į Miškų Departamentą, prašydami leisti gyvulius ganyti miškuose. Miškų Departamentas, peržiūrėjęs ūkininkų prašymą,

jiems savo gyvulius leido miškuose ganyti. Visiems kitiems ūkininkams gyvulius miškuose ganyti griežtai draudžiama.

Lanko sėklų augintojus

Dabartiniu metu Lietuvos Žemės Ūkio Tyrimo Įstaigos sudarytos komisijos tikrina pagerintų sėklų pasėlius. Ta pačia proga Lietūkio atstovai — agronomai važinėja kartu ir arčiau susipažįsta su sėklas gaminančiais ūkiais, numato būsimus derlius, pastebi atskirų rajonų žemės ūkio skirtingas ypatybes ir visa kita, kas yra svarbu rūpinantis pagerintų sėklų plitimu Lietuvos Valstybėje.

Trečias cukraus fabrikas

Atitinkamose įstaigose vėl yra svarstomas sumanymas statyti Lietuvoje trečią cukraus fabriką. Tam fabrikui statyti aplinkybės yra palankios, nes cukraus suvartojimas kasmet vis didėja. Vieta trečiajam cukraus fabrikui statyti numatoma pasirinkti Klaipėdoje ar Ukmergėje.

8 valdinės amatų mokyklos

Švietimo vadovybė susirūpino pertvarkyti iki šiol veikusias amatų mokyklas. Amatų mokyklose klausytojai gali išmokti gana įvairių ir sudėtingų, bet labai praktiškų ir naudingų amatų.

Lietuvoje šiemet veiks valdinės amatų mokyklos šiuose miestuose: Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose, Ukmergėje, Marijampolėje, Telšiuose ir Alytuje. Alytuje mokykla įsteigiama tik šiemet. Joje numatomi trys skyriai: metalo apdirbimo, stalių ir račių. Be to, nuo ateinančių metų Kaune dar bus atidaryta metalo apdirbimo — elektrotechnikos amatų mokykla ir prekybos mokykla. Sąlygos amatų mokyklose mokytis yra geros: pirmiausiai įstojant nereikia didelio mokslo cenzo. Pvz., į amatų mokyklas priimami asmenys, baigę pradinės mokyklos 4 skyrius, o į prekybos mokyklas priimami asmenys, baigę 6 prad. mokyklos skyrius. Baigusieji progimnazijos kursą, amatų mokyklose atleidžiami nuo išeitų bendrojo lavinimo dalykų pamokų.

Amatų mokyklų mokiniai nešioja nustatytą uniforminę kepuraitę, gauna savo mokyklos asmens liudijimus, su kuriais drauge įgijamos visos Lietuvos moksleivio priklausomos teisės.

Dar atskirai tektų paminėti Panevėžio valdinę amatų mokyklą. Tai amatų — technikos mokykla, turinti statybos (dailidžių), metalininkų ir elektrotechnikos skyrius. Prie stalių ir dailidžių — statybos skyrių veikia meistrų klasės. Stalių skyriuje išmokstama gaminti įvairių baldų ir šiaip meniškai gražių ir praktiškų reikmenų iš medžio. Statybos skyriuje mokoma trobesių statybos, namų vidaus įrengimo, dažymo, mūro, tinko ir kitokių darbų, taip pat išsamiau išmokstama ir plačiau išeinama trobesių statyba ir mūrinių pastatų medinės konstrukcijos. Metalininkų skyriuje mokoma gaminti įvairius metalinius įrankius, pramonės ir ūkio mašinas ir kitokius metalinius reikmenis. Elektrotechnikos skyriuje mokoma elektros tinklus įrengti šviesai arba darbui ir kitokių specialių darbų, susijusių su elektros srovės pritaikymu technikos reikalams. Stalių ir dailidžių — statybos meistrų klasėse ruošiami meistrai dirbtuvių ar darbų vedėjų pareigoms su teise laikyti amato mokinius ir instruktorių pareigoms amatų mokyklose. Čia mokslas trunka: amatų mokykloje pirmame laikotarpyje 4 metus ir meistrų klasėje 1 metus. Į amatų — technikos mokyklos pirmąją klasę priimami ne jaunesni kaip 23 metų amžiaus.

Kadangi amatų mokyklos yra didesniuose miestuose, tai jos lengviau prieinamos didesniam gyventojų skaičiui. Šiose mokyklose mokesčio už mokslą neimama. Pragyvenimas apskričių miestuose taip pat nėra brangus.

Kokio ūgio vaismedžiai geresni

Jau turbūt nerasime mūsų krašte nė vieno ūkininko, kuris nenorėtų turėti bent mažo sodelio. O kai nori, tai daugelis, kam tik sąlygos leidžia, stengiasi bent pamažu tą sodelį įtaisyti, užsiauginti. Kasmet mūsų ūkininkai pasodina tūkstančius skiepų, kuriuos vieni patys užsiaugina, kiti perkasi. Taigi po keliolikos metų jau daugelis ūkininkų turės sodelius ir savo vaisius. Tai yra girtinas reiškinys, nes sodas atneša daug visokeriopos naudos. Bet prasidėjus plisti sodininkystei, svarbu visiems augintojams žinoti, kokios vaismedžių atmainos mūsų krašte tinkamiausios ir kokio ūgio vaismedžiai yra geriausi mūsų krašto sąlygose. Tai žinoti labai svarbu, nes sodas, tai ne varpinis augalas, kuris per vienerius metus užauga ir po to galima pakeisti. Vaismedis išauginti yra sunku, reikia sugaišti beveik 10 metų. Todėl padaryta klaida yra labai nuostolinga. Dėl to, perkant ar auginant vaismedį, iš anksto reikia nuspręsti, koks turi būti tas vaismedis.

Šioje vietoje norime trumpai išaiškinti, kokio ūgio medeliai yra geresni: aukšti ar žemi.

Ūkininkus, paprastai, vilioja tiesus, aukštas, dažnai storas vaismedžio liemuo ir gražus vaismedžio vainikėlis. Už tokius medelius nesigailima pinigų. Be to, toki vaismedžiai, pasak ūkininkų, nekliudo sode žemės dirbti. Tačiau praktika štai ką mums rodo:

1. Trąšiai augusių medelyne vaismedžių liemuo sode dažnai ir skaudžiai nukenčia nuo šalčių ir nuo pavasario ir vasaros saulės (sultinga, stora žievė nudega ir pan.).

2. Liūdnai atrodo ką tik į sodą persodinti vaismedžiai, kurių šakos pavasarį lieka nepatrumpintos. Ilgos šakos, gaudamos nepakankamai sulčių, silpnai išsprogsta tik ir savo galiniais pumpurais. Vien dėl šios priežasties daug tokių medelių žūsta. Tačiau ir išaugę vaismedžiai atrodo nekaip; jie užima daug vietos, o vaisiai esti sukrauti šakų galuose.

3. Savaime eišku, kad toki vaismedžiai, esant didesniam derliui, reikalingi daugelio ramsčių ir dėl to, kad šakos labai sukoncentruotos vienoje vietoje. Jos vėliau svorio ir vėjo dėka išlūžta, tuo žymiai subiaurodamos bei sugadindamos visą vaismedį.

4. Aukšti vaismedžiai daugiau nukenčia nuo vėjo. Vėjo padariniai būna labai skaudūs. Dažnai tenka matyti, kaip sode stiprūs vėjai rudeniop išpurto net apie 60% visų rudeninių ir žieminių obelių vaisių. Sunku ir brangu tokius aukštaliemenius vaismedžių sodus apsaugoti nuo vyraujančių vėjų. Todėl matome daug sodų su smarkiai pakrypusiais vaismedžiais.

5. Derliaus sudorojimas, neturint šiam reikalui specialių priemonių, paprastai atliekamas primityviai, o dėl to labai nukenčia ir vaisiai ir patys vaismedžiai.

6. Medžių tvarkymas ir kova su kenkėjais taip pat sunki ir brangi. Vien aukšto liemens ir kartais ilgų storų šakų valymas nuo kerpių, samanų ir jų baltinimas bei purškimas gana daug kaštuoja. O juk tos be šakų medžio dalys jokios naudos neduoda.

7. Aukšti vaismedžiai, ypač lepesnės jų veislės, ir nuo šalčių daugiau nukenčia.

8. Norint gauti tikrai gerų vaisių, būtinas yra derliaus normavimas, t. y. vaisių retinimas. Aišku, prie aukštaliemenių vaismedžių tas brangiau kaštuoja.

9. Didelė aukštaliemenių vaismedžių yda, tai jų brangumas. Tokių vaismedžių auginimo laikas medelyne ilgesnis, pats medelių paruošmas brangesnis.

10. Vyresnio amžiaus vaismedžių persodinimas iš medelyno į sodą, kur medeliams augti sąlygos žymiai blogesnės, yra gana rizikingas. Daug tokių medelių iššąlą, daug išdžiūsta.

Prie gerųjų aukštaliemenių vaismedžių ypatybių paprastai nurodomos dvi:

1. Lengviau apsaugoti nuo kiškių ir kitų naminių graužikų — ožkų, avių.

2. Aukštaliemenių vaismedžių sode ilgesnį laiką galima arkliais žemę dirbti.

Minėta pirmoji ypatibė gana rimta. Tačiau, norint, ir tokius medelius, net paprastomis priemonėmis, galima apsaugoti, pav., aprišant juos žiemai šiaudais ir eglėšakėmis. Tiesa, čia darbas žymiai sunkesnis. Bet, antra vertus, reikia iš viso pripažinti, kad neaptverto sodo negalima laikyti. Gerai prižiūrima tvora jau pakankamai apsaugo sodą nuo kiškių ir kitų negeistinų „svečių".

Antras teigimas, kad tarp žemaliemenių vaismedžių žemę sunkiau dirbti, nėra jau toks opus. Žemę ir tarp šių medžių per eilę metų galima dirbti arkliais. Nereikia, žinoma, norėti žemę suarti iki pat kamieno. Bendrai, nereikia, kaip sakoma, norėti vienu šūviu du kiškiu nušauti.

Linų rūšiavimas lauke

Norint gauti gerą linų pluoštą, reikia linus rūšiuoti. Turbūt nerasime nė vieno ūkininko, kuris nebūtų pastebėjęs, kad vienoje saujoje ne visi linai vienodai išmirkę ir ne vienos spalvos. Vieni visiškai išmirkę, kiti dar gerokai neišmirkę; vienų spalva pilka, kitų geltona ar kitokia. Čia kaltės reikia ieškoti ne markoje, bet linų stiebų nevienodume. Pasižiūrėjus į augančius linus matosi, kad vieni stiebai aukštesni, kiti žemesni, vieni storesni, kiti plonesni, vieni šviesiai geltoni (natūralinės spalvos), kiti rusvi, kiti vėl žalsvi ir t. t. Kaip tik šis nevienodumas ir yra toji priežastis, dėl kurios ir pėdas nevienodai išmirksta. Kad galima būtų to išvengti, reikia linai būtinai surūšiuoti raunant.

Šis darbas nėra labai sunkus ir nėra sudėtingas. Reikia tik truputį kantrumo. Linai ūgio (ilgumo) atžvilgiu skirstomi į penkias grupes: 1) labai ilgi, kurie siekia daugiau 100 cm, 2) ilgi — nuo 100 iki 80 cm, 3) vidutiniški — nuo 80 iki 70 cm, 4) trumpi — nuo 70 iki 60 cm ir 5) trumpučiai — nuo 60 iki 40 cm ir trumpesni. Šis linų stiebo ilgumo suskirstymas nėra labai tikslus, nes labai tiksliai surūšiuoti nebeįmanoma. Šis rūšiavimas galima atlikti lauke tokiu būdu: paimti pusantro metro ilgumo lazdelė, sužymėti joje atstumai kas 10 cm ir, einant per linus, galima bus maždaug išmatuoti. Raunant reikia stengtis, kad pėdai, kiek galima, būtų vienodo ilgumo ir didumo (pav., visi po 5 ar 10 saujų)

Stiebo spalvos atžvilgiu linai galima suskirstyti į tris rūšis: geltoną, rausvą (parudusią) ir žalsvą ar žalią. Atrenkant saujas pagal spalvą, reikia stengtis, kad kiekvienas pėdas būtų maždaug vienodos spalvos.

Stiebo storumo (drūtumo) atžvilgiu linai skirstoma į storuosius, vidutiniškus ir plonuosius. Storaisiais laikomi storesni už 2 mm, vidutiniais iki 2 mm ir plonaisiais plonesni už 1,25 mm. Rūšiavimas pagal stiebo storumą galima daryti tokiu būdu. Reikia paimti iš įvairių lauko vietų po 10 stiebų ir sudėti juos ant liniuotės, kurioje pažymėti milimetrai, ir tokiu būdu galima bus nustatyti vidutinis linų stiebo storumas. Bet geriausias matas, tai ūkininko akis, ir labai bus gerai, jeigu ūkininkas nors ir „iš akies" šį darbą atliks. Šis rūšiavimo būdas yra vienas iš svarbesnių. Stori stiebai truputėlį greičiau išmirksta negu ploni. Taip suskirsčius, vienoje saujoje nebus permirkusių ir neišmirkusių, o taip pat ir nebus saujos margos. Kai vienodai bus išmirkę, tai ir pluoštas bus didesnis ir vienodesnis.

Dar reikia atkreipti dėmesys ir į stiebų sveikumą. Sveiki stiebai geriau ir vienodžiau išmirksta, negu ligoti. Be to, iš sveikų stiebų bus ir sveika sėkla.

Surūšiuotus stiebus merkiant, reikia stengtis jų nemaišyti, geriausia vienus nuo kitų atskirti pertvaromis (lentomis ar kartalėmis.) Ypač reikia vengti, kad toje pačioje markoje kartu nebūtų merkiami iš įvairių sklypų. Reikia stengtis kiekvieno sklypo linus merkti atskirai. Jeigu dėl kurių nors priežasčių linai iš įvairių sklypų reikia vienoje markoje merkti, tai tada juos reikia atskirti kartimis arba dar geriau lentomis.

Baltoji peteliškė — kopūstų kenkėjas

Baltąją peteliškę mūsų žmonės kai kuriose vietose laiko nekaltu sutvėrimu. Todėl jos užmušimą laiko nedoru darbu. Baltoji peteliškė betarpiškai ištikrųjų nedaro ūkininkui jokios žalos, bet jos vikšrai, daugelio vadinami „kirmėlėmis", yra pavojingi kryžiažiedžių, o ypač kopūstų kenkėjai. Todėl ir baltoji peteliškė yra didelis ūkininkų priešas. Daugiausia žalos pridaro ūkininkams daržuose. Naikina ji visus kryžiažiedžių šeimynos augalus, bet labiausiai kopūstus ir griežčius. Taigi baltoji peteliškė yra didelis kenkėjas. Todėl pravartu visiems susipažinti su jos išsivystymu.

Kiekvienais metais jau balandžio pabaigoje arba gegužės pradžioje pradeda skraidyti baltos peteliškės. Jos tada pasirodo negausiai. Patelės deda kiaušinėlius ant kryžiažiedžių šeimynos piktžolių. Gegužės pabaigoje iš tų kiaušinėlių išsirita vikšrai, kurie, grauždami piktžoles, gyvena maždaug 30 dienų, o paskui virsta lėliukėmis. Iš tų lėliukių liepos pabaigoje arba rugpiūtį atsiranda drugiai — baltosios peteliškės. Tuo metu patelės, baltos peteliškės, deda kiaušinėlius ant kopūstų, griežčių lapų. Kiaušinėlius deda beveik visuomet ant apatinės lapų pusės, krūvelėmis. Kiaušinėliai yra geltonos spalvos, nedideli. Iš tų kiaušinėlių maždaug po dviejų savaičių išsirita vikšrai, kuriuos daugelis vadina „kirmėlėmis". Pradžioje vikšrai laikosi krūvose ir tuomet lengvai juos galima sunaikinti, sutrinant. Paaugėję kiek išsiskirsto ir apniksta visus kopūstų, griežčių ir t. t. lapus. Po kiek laiko iš gražių kopūstų lapų belieka tik gyslos. Besiartinant rudeniui, įsipenėję kopūstų lapais vikšrai lipa ant tvorų, medžių, artimų namų, kur jie virsta lėliukėmis ir žiemoja.

Žinant baltos peteliškės išsivystymą, kovai su ja galima pavartoti šias priemones. Reikia naikinti kiaušinėlius, sudėtus liepos mėnesį ant kopūstų lapų apatinės pusės. Šitas kovos būdas yra paprastas, bet pigus. Gali tą darba atlikti net vaikai. Maži vikšreliai laikosi krūvos, todėl lengvai galima juos sutrinti. Rudenį reikia naikinti baltąją peteliškę, kai ji esti lėliuke. Kad lengviau būtų galima surinkti lėliukes, reikia išmėtyti tarp kopūstų sausas šakas. Į sausas šakas vikšrai noriai sulenda ir virsta lėliukėmis. Šakos paskui surenkamos ir sudeginamos.

Be to, baltąją peteliškę galima naikinti įvairiais nuodais, būtent:

1) Paryžiaus žaliais milteliais tokio sąstato: 25 gr. Paryžiaus žalumos, 50—75 gr. negesytų kalkių, 30 litrų vandens.

2) 3 kg žalio muilo ištirpyti 10 litrų karštame vandenyje, tirpinį atšaldyti ir įpilti į jį 1,5 kg persiškų miltelių; gerai išmaisyti, pridėti 90 litrų vandens ir tuojau purkšti.

Iš gatavų preparatų gerai veikia „Larvin", Schönfeldo ir Tyborowskio firmos Varšuvoje.

Nuodus geriausia panaudoti, kai dar vikšrai yra maži ir laikosi krūvose. Purškinti reikia giedrią dieną anksti rytą arba vakare.

Su baltąja peteliške kovoja paukščiai, kurie daug sunaikina baltų peteliškių ir lėliukių. Todėl paukščius reikia globoti. Daugiausia betgi sunaikina mažas vabzdelis, kuris deda kiaušinėlius į vikšrų kūnus. Vikšrai su kiaušinėliais nejuda. Apniktas vikšras greitai žūsta. Apniktų vikšrų nereikia naikinti, bet globoti, slepiant juos sausose ir nuo paukščių saugiose vietose. Vasarą išsiritę iš tų vikšrų vabzdeliai, gali sėkmingiau kovoti su baltąja peteliške, negu žmogus.

pr. s.

Paršiukų priežiūra

Dažnai tenka matyti, kai maži paršiukai, dar būdami prie kiaulės, gerai auga ir gražiai atrodo, o atjunkinti ima blogiau augti ir kartais visai suskursta. Atjunkintų paršiukų blogo augimo ir suskurdimo priežastys gali būti įvairios, bet dažniausiai esti perankstyvus atskyrimas nuo kiaulės arba šėrimas netinkamu ir blogu ėdalu. Ankstyvas paršiukų nuo kiaulės atjunkinimas dažnai blogai paveikia tolimesnį jų augimą. Jauni paršiukai nėra pilnai įpratę ėsti ir ne visus pašarus lygiai gerai mėgsta. Būdami pusiau alkani, nustoja augę, netenka savo gražios, sveikos išvaizdos ir tuojau pradeda skursti.

Geriausia nuo kiaulės paršiukus atjunkinti 8—10 savaičių amžiaus. Tada jie jau yra pakankamai įpratę ėsti įvairų ėdalą ir atjunkinimo metu nepasireiškia augimo susilpnėjimas. Be to, atjunkinus reikia gerai šerti, kad paršiukai galėtų gerai ir greitai augti.

Jauni paršiukai daugiausia augina raumenis, o mažiau riebalus. Todėl augimo metu jiems reikia duoti užtektinai baltymingo ėdalo, nes iš baltymų auga jų raumenys. Daug baltymų yra pieno liekanose, kaip separuotame piene, pasukose. Visi pieno baltymai jaunų kiaulių labai gerai sunaudojami. Jei ūkyje yra daug separuoto pieno, tai

pirmoje eilėje reikia jo pakankamai duoti augantiems paršiukams ir tik kas lieka sušerti suaugusioms kiaulėms. Bet jei pasitaiko, kad ūkyje pieno mažai tėra arba visai nėra, tai jo vietoje reikia duoti kokio nors kito pašaro, kuriame yra daug baltymingų medžiagų.

Iš mažens jauni paršiukai turi palinkimą greitai augti ir tas greitas augimas yra ūkininkui gana pelningas. Pasirodo, kad apie 16 kg paršiukas, suėsdamas per dieną 1 kg grūdų, gali priauginti trečdalį kilogramo gyvo svorio, tuo tarpu 130 kg kiaulė, suėsdama per dieną 3 kg grūdų, priaugina vos tik pusę kilogramo. Vadinasi, suaugusi kiaulė grūdų suėda tris kartus daugiau, o gyvo svorio priaugina tik dvigubai. Auginant kiaules, kaip tik ir svarbu mažiau sušerti pašaro ir daugiau mėsos gauti. Todėl jaunus paršiukus dar prie motinos ir juos atjunkinus reikia gerai šerti, kad jie galėtų greitai, vienodai ir netrukdomai augti. Gyvuliai, kurių augimas jaunystėje dėl blogo maitinimo būna sutrukdytas, vėliau, nors jie esti ir geriausiai šeriami, kaip reikiant jau jie vistiek nebeauga.

Labai gera, kai vasaros metu paaugusius paršiukus galima išleisti į ganyklas. Tinkamai paruošta ir gerai sutvarkyta ganiava žymiai papigina kiaulių auginimą. Ganomos kiaulės ir paršiukai gerai išvysto raumeningumą, pasidaro atsparios įvairioms ligoms, nes judėjimas, šviesa, saulė, grynas švarus oras, sveika ganyklos žolė visokeriopai sustiprina ir užgrūdina augančio paršiuko organizmą. Ganykloje paršai gauna jaunos, įvairių vitaminų turinčios žolės. Iš mažens gavę žolės, paršiukai, pradėjus penėti, greičiau nusipeni ir mažiau sunaudoja brangaus pašaro. Jei kiaulėms ganyklos neturime, tai joms reikia duoti žalio pašaro tvarte. Žalias pašaras turi būti duodamas susmulkintas, šviežas, nesukaitęs, tik nupiautas. Kiaulėms geriausiai tinka jauni raudonieji dobilai, vikų mišinys, pievų žolė ar specialūs kiaulėms žolių mišiniai.

Jei norima, kad jaunos kiaulės ganykloje ne tik pasimaitintų, bet ir gerai augtų, joms reikia duoti tam tikrą kiekį koncentruoto ėdalo. 35—40 kg gyvo svorio paršui, be ganyklos, per dieną reikia duoti po 2 kg separuoto pieno ir po 500 - 800 gr miltų mišinio. Miltų kiekį reikia reguliuoti pagal ganyklos gerumą. Jei gera ganykla, miltų duoti mažiau. Koncentruotas ėdalas duodamas parvarius kiaules iš ganyklos.

Gera augančių paršiukų priežiūra ir tikslus šėrimas žymiai papigina jų auginimą ir kiaulių augintojai iš to turi daugiau pelno.

Apie šarvarkus ir darbodienes

Šarvarkais ir darbodienėmis („dniówkomis") ūkininkai gali būti apdėti tik šiais įstatymų numatytais atsitikimais: a) statant ir taisant savavaldybių kelius, b) vedant melioracijos darbus, c) statant valsčiaus ir seniūnijų namus ir d) dirbant valsčiaus ir seniūnijų laukus.

Ar šarvarkai ir darbodienės valsčiui ir apskrities savivaldybei yra reikalingos, kiekvienais metais nustato valsčiuje—valsčiaus taryba, apskrityje — apskrities taryba. Tos tarybos kiekviena sau taip pat nustato, kuriam tikslui ir kiek šarvarkų bei darbodienių reikia, jų kainą ir pan. Apskritai viena darbo diena pėsčio žmogaus negali būti vertinama daugiau nei 1 zl. 50 gr. Darbas gi arklio su vežimu turi būti valsčiaus vertinamas 2,5 kartų daugiau, o dviejų vežiman pakinkytų arklių darbas — 4 kart daugiau nei pėsčio žmogaus darbodienė. Tarp paskirų ūkininkų šarvarkus ir darbodienes išskirsto valsčiaus valdyba.

Darbodienes ir šarvarkus privalo eiti visi, kurie turi valsčiuje žemę arba namą ir moka už tai mokestį (podatek gruntowy od nieruchomości, wyrównawczy). Skirstant šarvarkus ir darbodienes tarp paskirų ūkininkų pagrindu imamas žemės ar namo mokesčio didumas. Tačiau praktikoje darbodienės ir šarvarkai labai dažnai skirstomi pagal tai, kiek kas turi žemės ar namų. Toks skirstymas, aišku, nesutinka su veikiančiais įstatymais ir yra neteisingas.

Ūkininkas privalo eiti šarvarkus ir darbodienes tik tame valsčiuje, kuriame turi savo žemę arba namą. Ir tai nevisuomet. Statyti, pav., liaudies mokyklą, valsčiui reikalaujant, privalo tik statomos mokyklos rajono ūkininkai. Be to, ūkininkas neprivalo darbodienių ir šarvarkų eiti, jeigu darbo vieta yra nuo jo labai toli. Koks gali būti didžiausias nuotolis tarp darbo vietos ir ūkininko ūkio, nustato vaivados parėdymas. Pagal tą parėdymą: a) pėsčiam darbininkui darbo vieta negali būti toliau nei 6 klm. ir b) važiuotam — 10 klm. vasarą ir 15 klm. žiemos metu. Nepaprastai svarbiam reikalui esant, nustatytą vaivados važiuotiems nuotolį gali dvigubai padidinti tik apskrities savivaldybės valdyba.

Negalima reikalauti iš ūkininkų ir apskritai iš visų žemės ir miškų valdytojų eiti darbodienes ir šarvarkus tuo laiku, kai dirbami komasacijos bei lauko ir miško svarbieji darbai. Pagal Vilniaus vaivados parėdymą, laukuose ir miškuose darbo laikas, per kurį valsčius negali reikalauti iš ūkininkų eiti šarvarkų ir darbodienių, yra: a) Švenčionių, Brėslaujos ir Pastovių apskrityse nuo balandžio 15 iki gegužės 31 ir nuo liepos 15 iki rugsėjo 15 imtinai, b) Vilniaus-Trakų, Ašmenos, Molodečno ir Vileikos nuo balandžio 15 iki gegužės 31 ir nuo liepos 15 iki rugsėjo 15. Šiuos vaivados nustatytus terminus gali patrumpinti ar pailginti dviejų savaičių laikotarpyje tik apskrities savivaldybės valdyba.

Ūkininkas gali arba pats šarvarkus ir darbodienes atlikti, arba ką nors pasisamdyti, arba sumokėti už juos pinigais. Tos pasirinkimo teisės valdžia negali ūkininkui atimti. Jei ūkininkui geriau apsimoka už darbodienes ir šarvarkus sumokėti pinigais, tai jis privalo juos įmokėti vėliausiai tą dieną, kurioje paskirtas darbas turi būti jau baigtas. Neįmokėti laiku pinigai, kaip ir paprasti mokesčiai, išieškomi per sekvestratorių arba antstolį. Be to, jeigu valsčius arba darbų vedėjas sutinka, ūkininkas gali užuot šarvarkų ir darbodienių duoti reikalingą medžiagą, pav., smėlį, medį, akmenis ir pan. Valdžia neturi teisės ūkininko versti, kad šis būtinai duotų medžiagą.

Jeigu valsčiaus valdyba apdeda šarvarkais ir darbodienėmis be pagrindo, per daug, pertoli, darbymetėje ir pan, ūkininkas turi teisę kreiptis su skundu apskrities valdybon, o iš ten, reikalui esant, vaivadijon. Skundas privalo būti surašytas ir atiduotas arba apdraustu laišku persiųstas valsčiaus valdybai per 14 dienų, skaitant nuo tos dienos, kurioje skundžiamas valsčiaus sprendimas buvo skundėjui įteiktas. Nors skundas ir surašomas, šarvarkus ir darbodienes vistiek reikia paskirtu laiku eiti, nebent valsčius sutiktų laukti, kol ūkininko skundas bus aukštesnės valdžios išspręstas. Tik vėliau, kai skundas būna išklausytas, ūkininkas turi teisę reikalauti, kad jam valsčius už nereikalingai nudirbtą darbą sumokėtų arba jį ateinantiems metams užskaitytų. Jeigu ūkininkas valsčiaus valdybos neteisingo sprendimo laiku neapskųs, tai vėliau to padaryti jau nebegalės ir šarvarką turės atidirbti be jokių sąlygų.

Darbodienės ir šarvarkai valstybės keliams ir apskritai valstybės reikalams praktikuojami labai retai, pav., tik audrų, pusnių, katastrofų, karo ir pan. metu. Tais atsitikimais šarvarkus ir darbodienes eiti paprastai liepia apskrities storasta ir už nudirbtą darbą žmonėms sumokama. *Juozva.*

Kaip ilgai laikyti užtrūkusias karves

Daugelis ūkininkų, ypač šeimininkės, džiaugiasi, kad jų karvės melžiasi ir duoda pieno iki pat apsiveršiavimo. Ir dažnai esti, kad pienui pradėjus mažėti, staiga jo kiekis žymiai pakyla, ir rytojaus dieną, žiūrėk, karvė jau apsiveršiavo. Bet šis džiaugsmas yra ūkininkams labai nuostolingas. Tokių karvių veršiukai išsivysto labai silpni, arba žymiai silpnesni, negu tų karvių, kurios buvo užtrūkusios. Karvė, kuri paskutiniais neštumo mėnesiais nebuvo užtrūkusi,

nebegali veršiuko pilnai aprūpinti maistu, nes daug maisto medžiagų sunaudoja pieno gamybai. Taip pat neužtrūkusios karvės naujagimis negauna jam būtinai reikalingo pirmojo maisto — krekenų, nes nenustojus melžti, pieno sudėtis labai mažai pasikeičia. Pati motina irgi labai nusilpsta, nes esti dvigubai apsunkinta ir žymiai nuvargina savo organizmą, ypač kada yra blogai šeriama, negamina mineralinių medžiagų. Tokių karvių metinė gamyba žymiai mažesnė. Todėl kiekviena karvė prieš apsiveršiavimą turi būti mažiausia 40—60 dienų užtrūkusi.

Prof. J. Hansen'as yra padaręs tuo reikalu su 500 karvių bandymus. Iš tų bandymų davinių paaiškėjo, kad didžiausia pieno produkcija yra tų karvių, kurios buvo užtrūkusios nuo 41—60 dienų. Net ir tų karvių, kurios esti užtrūkusios nuo 91—100 dienų, pieno produkcija geresnė, negu tų, kurios tik 10 dienų būna užtrūkusios.

Kad būtų galima sureguliuoti toks karvių užtrūkimas, pirmiausia reikia tiksliai užrašyti datą, kada ta karvė buvo sukergta. O tą padaryti gali kiekvienas ūkininkas. Tik čia dar reikia priminti, kad būtinai reikia panaikinti laisvas kergimas. Reikia būtinai bulių atskirti nuo karvių. Bulių laikyti (ganyti) drauge su karvėmis žalinga dėl kelių priežasčių, o pirmiausia dėl to, kad jis apvaisina labai jaunas telyčias, iš kurių paskui išauga silpnos karvės. Be to, laisvai kergiant negalima žinoti, kada karvė pasibėgo, nes tai ūkininkui sunku pastebėti. Nukenčia ir bulius, nes jis bereikalingai eikvoja savo energiją. Taip pat bulius, ganomas kartu vienoje bandoje, bereikalingai vaiko karves, kas ypač pavojinga yra veršingom karvėm, nes jos gali išsimesti. Todėl būtina sąlyga naudoti rankinį kergimą, t. y. bulių iš bandos išskirti, o karvėms jo reikalaujant, prileisti.

Žinant tiksliai, kada karvė sukergta, bus lengva žinoti, kada ją reiks užtraukti. Pav., jeigu karvė sukergta liepos 7 d. tai ji veršiuosis balandžio 16 d. Kadangi užtraukta laikoma 60 dienų, tai nuo apsiveršiavimo dienos 2 mėn. atskaitome atgal ir išeina, kad tą karvę reikia užtraukti vasario 16 dieną.

Nevisos karvės duodasi užtraukiamos. Dažnai kai kurių karvių prie geriausių norų užtraukti negalima. Kad būtų galima norimu laiku karvė užleisti, reikia ją rečiau melžti: per dieną vieną kartą, vėliau kas antrą dieną ir pagaliau visai užleisti. Taip norint užtraukti, reikia nuo tokios karvės pašarų atimti koncentruotus, taip pat ir sultingus pašarus. Vasaros metu iš ganiavos pastatyti į tvartą ir šerti šiaudais, kol užtruks.

Kada apardinėti lubiną?

Lubinas yra labai svarbi žalia trąša. Mūsų krašte sėjamas jis į pūdymą ir apariamas žiemkenčiams. Vienas kitas ūkininkas mėgina lubiną sėti ir kaip įsėlį ar posėlį, kurį aparia vasarojui arba šakniavaisiams. Vadinasi, nežiūrint kur bus lubinas pasėtas, visuomet jis reikia aparti. Todėl svarbu žinoti, kada lubinas reikia aparti ir kokiu būdu.

Kaip jau buvo minėta, lubinas dažniausia sėjamas į pūdymą rugiams patręšti. Rugiai, kaip jau ūkininkai žino, reikia sėti į susigulėjusią žemę. Rugiams skirtą dirvą reikia suarti paskutinį kartą 3—4 savaitės prieš šėją. Iš to jau aišku, kad ir lubinas reikėtų aparti 3—4 savaitės prieš rugių sėją. Tas ankstyvas aparimas yra reikalingas dėl dviejų priežasčių. 1) Lubinas žemėje pamažu pūsta ir pamažu paliuosuoja iš savęs maistingąsias trąšų dalis. Rugiai rudenį kaip tik reikalauja daug maisto. Todėl, rugius sėjant, lubinas jau turėtų būti gerokai pripuvęs ir iš jo pasiliuosavęs maistas jauniems rugių diegams prieinamas. 2) Rugiai nepakenčia tokios dirvos, kuri dygimo metu dar nėra susigulėjusi. Dėl šitų dviejų svarbių priežasčių ir reikia lubinas aparti 3—4 savaitės prieš rugių sėją. Per tą laiką susigulės žemė ir lubinas gerokai supus, pagamins jauniems rugių daigeliams prieinamo maisto, kurio jie tuomet labiausia reikalauja. Jeigu maisto tuo laiku rugiams trūksta, tai jie blogai išsivysto, išsišakoja ir silpnai peržiemoja.

Apardinėjant lubiną, reikia atsiminti dar vienas svarbus reikalavimas: lubinas reikia aparti tada, kada jis pilnai suaugęs, kada jis turi daugiausia žalios masės. Tada apartas lubinas geriausia patręš lauką, nes tada daugiausia jo apsiars, daugiausia jis turės savyje sukrovęs maisto medžiagų. Tas galima atsiekti apardinėjant žydintį lubiną, nes tada jis labiausia yra suaugęs ir daugiausia turi sukrovęs maisto medžiagų.

Bet lubino žydėjimas nevisuomet sutampa su paskutiniu rugiams lauko arimu. Dažnai gali būti taip, kad iki rugių sėjos liko tik 3—4 savaitės, o lubinas dar nesužydo. Arba dar esti ir taip, kad lubinas jau žydi, o iki rugių sėjos dar daugiau kaip 3 — 4 savaitės. Kaip reikia pasielgti ūkininkams su lubino aparimu tokiuose atsitikimuose?— Pirmu atvėju, t. y., kada laukas rugiams jau laikas suarti, bet lubinas vis dar auga, dar tik rengiasi žydėti, tada galima 1—2 savaites palaukti ir lubiną aparti 2—3 savaites prieš rugių sėją. Bet kad taip vėlai suartas laukas galėtų iki sėjos susigulėti, reikia jis gerai privoluoti sunkesniu volu. Antru atveju, kada lubinas suauga pakankamai dar prieš paskutinį arimą, tada galima palaikyti lubiną neapartą iki tol, kol bus laikas lauką arti rugiams (3—4 savaites prieš sėją). Ant lauko stovėdamas lubinas, nors ir peržydėjęs, savo vertingumo nenustos. Tuo tarpu, jeigu jis bus labai anksti apartas prieš rugių sėją, tada lietus galės išplauti iš jo maisto medžiagas.

Dažnai prieš rugių sėją prinoksta ir sėklinis lubinas. Tokiais atvejais reikėtų sėklinis lubinas išnaudoti trąšai. Tam tikslui reikia lubiną nupiauti ar nušienauti kuo aukščiausia, stiebus su ankštimis surinkti, o lubino ražieną aparti kaip žalią trąšą. Juo ražiena bus didesnė, juo laukas geriau pasitręš. Iš to aišku, kad geriausia būtų nuo lubino nurinkti prinokusias ankštis, o lubiną aparti. Tai bus dviguba ūkininkui nauda: turės sėklos ir patręš gerai lauką. Kadangi mūsų kaime darbininkų netrūksta, o šį darbą gali atlikti ir vaikai, tai visiems reikėtų rinkti lubino ankštis, o stiebus aparti. Jeigu sėklinio lubino stiebai rugiams aparti pervėlu, galima juos palikti avižoms ar bulvėms ir aparti vėlai rudenį ar net ir pavasarį. Labai blogai daro tie ūkininkai, kurie sėklinį lubiną rauna su šaknimis. Lubino šaknyse yra sukrauta daug azoto — brangios trąšos, todėl jos iš ten išmesti nereikėtų. Taigi, sėklinio lubino rauti jokiu būdu negalima.

Pasėlinis arba įsėlinis lubinas reikia laikyti ant lauko neapartas iki tol, kol jis gali augti, kol neprasidės šalnos. Jeigu rudenį nebūtų laiko aparti šis lubinas, tai drąsiai galima jis palikti neapartas iki pavasario; nuo to jis vertės nenustos.

Lubinas reikia aparti negiliai. Svarbu, kad jis tik truputį apsiverstų žemėmis. Geriau, kai dalis lubino visai žemėmis neprisidengia, negu giliai apsiverčia Prieš arimą galima lubiną privoluoti arimo kryptimi, tada jis geriau apardinėti. Arba galima prie plūgo pritaisyti grandį bei virbalą, kuris prilenkia lubiną.

Nematomi mūsų priešai

Jeigu žmogus žinotų, koks yra aplink jį smulkusis, nematomas pasaulis, tai tikrai jis pabūgtų, pamatęs tiek daug savo gyvenimo priešų. Juos žmogus gali pamatyti tik pro padidinamuosius stiklus, vad. mikroskopus. O tas paprasta akimi neįžiūrimas pasaulis yra iš tikrųjų įvairus ir įdomus. Tame pasaulyje slepiasi daug įvairių ligų bakterijų, kaip džiovos, choleros, raupų, šiltinės ir kt. Kaip tenka apgailestauti, kad pats žmogus savo elgesiu ir nežinojimu ne tik nekovoja su savo priešininkais, bet dar juos platina, daugina — ypač įvairių ligų bakterijas. Daugiausia įvairios ligos platinasi ten, kur žmonės nešvariai gyvena, apsileidę, su-

(Pabaigą žiūr. 104 pusl.).

SVEIKATA UŽ AUKSĄ BRANGESNĖ

Ligonių slaugymas

Ligonies priežiūra ir slaugymas atitinka sergančiojo artimiesiems. Ligonį slaugydami, turime griežtai laikytis gydytojo nurodymų. Mat, ligonis turi savo kaprisus ir dažnai reikalauja tokių dalykų, kurie jam kenkia ir net pagreitina mirtį. Neišmintingas slaugytojas, norėdamas parodyti savo geraširdiškumą ir pataikaudamas ligonies nórams, stengiasi patenkinti tuos norus. Taip elgdamas slaugytojas, užuot padėti ligoniui, tik kenkia. Pavyzdžiui, ligonis serga vidurių šiltine. Jei tos ligos metu slaugytojas, neklausydamas gydytojo nurodymų, duos ligoniui sunkiai virškinamą valgį, labai pakenks ligoniui. Mat, tokie sunkiai virškinami valgiai prakiurins žarnų sieneles. Tada ligonis gali mirti nuo sunkaus vidujinio kraujavimo arba pilvo plėvės uždegimo — peritonito. Taip pat, neklausydami gydytojo patarimų sergant ligoniui inkstų uždegimu ar apendicitu, dažnai patys nuvarome ligonį į kapus. Ir tokių pavyzdžių būtų galima surasti aibės. Tad pirmas gero slaugytojo privalumas — griežtai laikytis gydytojo nurodymų. Geriausiai yra, kai per visą ligos laiką ligonį prižiūri vienas asmuo.

Tuomet užkrečiamųjų ligų bakterijos taip plačiai neišplinta. Ligonį reikia paguldyti į atskirą kambarį, iš kurio išnešama visi nereikalingi ir nevartotini daiktai. Taip elgdamiesi, atsiekiame du tikslu. Tuštesnis kambarys yra erdvesnis, lengviau vėdinamas, ir ligonis turi daugiau oro alsuoti. Be to, po ligos reikia mažiau daiktų dezinfekuoti. Į tokį ligonies kambarį tegali lankytis slaugytojas ir jo pagelbininkai. Visiems kitiems, norintiems be svarbaus reikalo lankyti ligonį, įėjimas į tą kambarį turi būti uždraustas. Mat, daugelis klaidingai mano, kad ligonies lankymas suteikia šiam malonumą. Visai priešingai. Ligonis yra ir taip pakankamai išvargintas. O dar prie to lankytojų įkyrumas ir tie patys besikartoją klausimai: „kaip jautiesi?" „ar geriau", „kaip apetitas" ir t. p pribaigia ligonį ir sutrikina visai ir taip pairusius jo nervus. Lova, kurioje ligonis guli, turi būti geležinė. Tokią lovą yra lengva dezinfekuoti. Reikia rūpintis tos lovos ir ligonies baltinių švara ir dažnai keisti (nors kartą per savaitę) ir neleisti, kad ligonis gulėtų suprakaitavusiuose drabužiuose. Ligonies kambarys turi būti pakankamai erdvus, šviesus, jaukus ir dažnai vėdinamas. Erdviame ir jaukiame kambaryje ligonies savijauta gerėja. Gera savijauta palengvina pasveikimo eigą, stiprina organizmo jėgų atsparumą.

Kambarys reikia dažnai vėdinti. Mat, ligonis yra reikalingas daugiau, nei sveikas, tyro oro. Tyrame ore veikia geriau širdies ir plaučių organai. Tų organų tinkamas veikimas yra labai svarbus žmogaus sveikatos palaikymui. Vėdindami kambarį, turime taip elgtis, kad ligonis neperšaltų. Geriausia būtų, jei prieš ligonies kambario vėdinimą išnešame jį su lova gretiman kambarin ir tik išvėdinę grąžiname jį senojon vieton. Vėdinti reikia du kartu: rytą ir vakarą. Žiemą, esant šalčiams, turime kurenti pečius ir palaikyti vienodą 17—18°C temperatūrą. Mūsų kaimuose, kur nemėgstama kambarių vėdinti, deginama įvairios žolelės ir kadugiai. Taip elgdamosios gerosios slaugytojos mano pataisysiančios orą. Deja, jos ligonims nepagelbsti, o tik sudaginti kvapą ir pakenkia ligoniui. Labai svarbus dalykas yra paties ligonies asmeniška higiena. Maža yra dažnai keisti ligonies ir lovos baltiniai Kasdien turi būti ligonies veidas ir rankos su orašilčiu vandeniu ir muilu plaunamas. Jei galima, gerai yra kartą per savaitę ligonių visas kūnas vandeniu arba nors šlapiu rankšluosčiu ištrinti. Plaukai, kurie yra, patartina turėti kuo trumpiausi, dažnai šukuoti, dantys ir burna du kartu per dieną (rytą ir vakarą) skalauti.

Ligonis privalo turėti atskirus savo daiktus ar indus. Tais ligonies daiktais negali nieks kitas naudotis. Ligai pasibaigus tie visi indai ir daiktai turi būti stropiai išdezinfekuoti. Ligonies maistas ir maitinimas yra gydytojo nurodomas. Jo savo nuožiūra keisti nevalia. Ligonies išmatos ir skrepliai surenkama į tam tikrus indus, o vėliau giliai į žemę užkasama ir kalkių vandeniu užliejama.

Ligai pasibaigus, ligoniui pasveikus ar mirus, mažiau vertingi ligonies vartojami daiktai reikia sudeginti. Brangesni daiktai reikia dezinfekuoti. Tuo tikslu vartojama sublimatas, karbolio vanduo, lizolis, vandens, formalino garai, sieros dujos ir t. t. *Medicus.*

Užkalbinėjimai

Vienas mūsų sodžiaus tamsumo požymių, tai užkalbinėjimai nuo kai kurių ligų, gyvatės, pasiutusio šunies įkandimo ir t. t. Labiausiai paplitę yra užkalbėjimai nuo rožės ir gyvatės įkirtimo. Mūsų žmonės mano, kad rožė atsiranda nuo išgąsčio. Bet tai tik prasimanymas. Nėra žmogaus, kuris savo gyvenime nebūtų ko nors neišsigandęs, o tuo tarpu rože retai kas suserga. Rožės ligą sukelia bakterijos. Jos pro sužeistą odą patenka į kūną, ima tenai tūkstančiais ir milijonais daugintis, veistis ir sukelia toje vietoje ligą. Aišku, kad po oda esančios bakterijos nebijo jokių šnabždėjimų. Bakterijos žūsta tiktai nuo stiprių vaistų, bet ne nuo gražių ar blogų žodžių. Lengva rožė negydoma praeina per 5—9 dienas. Sergant sunkesne rože, išgydyti gali tiktai gydytojas pas kurį ir reikia tuojau kreiptis.

Nuodinga gyvatė, įkirsdama, įleidžia kūnan nuodų. Todėl joki šnabždėjimai tų nuodų iš kūno neišvarys ir nepanaikins pragaištingo jų veikimo. O kodėl užkalbėjimai kartais „mačyja"?

Gyvačių yra nuodingų ir nenuodingų. Nenuodingos gyvatės įkandimas yra visai nepavojingas. Nuo jų įkandimo padeda ir šepūtnai.

Kaip pažinti, ar įkando nuodinga ar nenuodinga gyvatė? Gyvatės kanda ne liežuviu, bet dantimis. Nuodinga gyvatė turi du iltinius dantis, kuriuose yra kanalėliai, pro kuriuos sunkiasi nuodai. Nenuodinga gyvatė iltinių dantų neturi. Įkandus nuodingai gyvatei, įkirtimo vietoje būna dvi viena greta kitos, lyg yla pradurtos žaizdos. Nenuodingai gyvatei įkandus, žaizda būna ilgesnė, vingiuota, žymu daugiau dantukų.

Įkandus nuodingai gyvatei, reikia išspausti iš žaizdos kuo daugiausia kraujo, kad su juo išeitų ir nuodai. Jeigu kraujas neina, žaizdą padidinti, prideginti geležimi. Aukščiau žaizdos perrišti įkastą kūno dalį, kad kraujas neišnešiotų nuodų, ir tuojau vykti pas gydytoją, kurys nurodys gydymą.

Tas pat galima pasakyti ir apie pasiutusio šunies įkandimą, nuo ko tamsesni žmonės tai pat užsikalbinėja. Tačiau reikia žinoti, kad jei iš tiesų pasiutęs šuo įkando, nieko nepadės jokie užkalbinėjimai. Jie „padeda" tik tada, kai žmogų įkanda nepasiutęs šuo. Nuo pasiutusio šunies įkandimo gali išgelbėti tik skiepai, kurių reikia priimti 20. Skiepija nuo pasiutusio šunies įkandimų Vilniuje. Todėl įkandus pasiutusiam šuniui, tuojau reikia vykti pas gydytoją, geriausia į Vilnių.

Maudytis sveika

Žmogaus odoje yra labai daug tam tikrų prakaito liaukelių. Kai žmogus sušila, jomis pradeda sunktis prakaitas. Tos prakaito liaukelės yra apsuptos kraujo indelių. Tekėdamas kraujas, prakaito liaukelėse palieka visas nereikalingas dalis: vandenį ir jame ištirpusias medžiagas. Vanduo su priemaišomis išeina į liaukelių paviršių, kur vanduo išgaruoja, o priemaišos pasilieka ir sukietėja. Per ilgesnį laiką tų liekanų prisirenka tiek, kad skilutes užkemša. Tada pro jas prakaitas nebegali eiti. Be to, tomis liaukelėmis žmogus ir kvėpuoja, todėl užsikimšus skylutėms, susistabdo ir kvėpavimas. Taigi, jei ilgai nesiprausti ir neplauti kūno, tai liaukelės visai užsikimš ir tas atsilieps į žmogaus savijauta, nes pasilieka daug nereikalingų dalių, be to, dar gali prisimesti ir kokia nors odos liga. Taigi klysta, kurie mano, kad maudymasis nereikalingas. Visi turime mėgti švarą. Tik tada būsime visi sveiki ir tvirti.

MOTERŲ DARBAI

Kvietinių miltų ragaišiai

Mūsų šeimininkės moka kepti skanų kvietinį ragaišį, bet pagaminti ką nors daugiau iš tų pačių miltų, tur būt, mažai kas bando. Stambūs ragaišiniai miltai turi tris geras ypatybes: jie pigūs, maistingi ir lengvai virškinami. Kepimas iš rupių kvietinių miltų yra lengvas, nes dėl savo ypatingos sudėties jie sugeria daug vandens. Iš pusės kilogramo miltų išeina 875 gramai ragaišio. Šiems miltams nereikia tiek daug mielių bei kepimo miltelių, kaip pikliavotiems. Taip pat nereikia ilgai ir atsidėjus minkyti tešlos. Norint iškepti gerą, minkštą ragaišį, reikia daryti taip: 2½ kg miltų maišyti 5 litruose vandens, pridėti 25 gr išleistų mielių, 2 valgomus šaukštus cukraus, 2 šaukštelius smulkios druskos. Laikyti 2 valandas šiltoje vietoje. Paskui su šaukštu įmaišyti dar 1 kg miltų, pilti į riebalais išteptas formas (skardas) ir kepti vidutinio karštumo krosnyje. Norint, kad ragaišis būtų skanesnis, prie anksčiau paminėtų priedų dar pridedama ½ kg razinkų.

Pagrindinis saldiems rupių kvietinių miltų kepiniams receptas yra toks: 500 gr miltų, 1 kiaušinis, 125 gr riebalų, ½ stk. vandens, 185 gr cukraus, ½ pokelio kepimo miltelių. 1) Karališkam pyragui prie pagrindinio recepto pridedama 125 gr razinkų, žievelę ir sunką 1 citrinos. 2) Migdoliniam pyragui pridedam 5 lašai migdolinių lašų. 3) Riešutų pyragas iškepamas, kaip migdolinis. Pyragas su siūlu perpiaunamas į tris sluoksnius ir pertepamas tokiu mišiniu: ištrint 125 gr sviesto, trinant sudėti tiek pat labai smulkaus cukraus, pridėti 1 kiaušinį ir 250 gr susmulkintų riešutų. Pertepti pyragą ir pastatyt, kad sustingtų. Pyrago viršų galima aptepti šokoladiniu glajum: 65 gr šokolado ištirpyti pridėti 30 gr kokosinių riebalų. Iš aukščiau nurodytų receptų matoma, kad kepimas iš stambių kvietinių miltų yra pigus, o kepiniai iš jų skanūs ir maistingi.

Arbatinė dešra

Arbatinė dešra gaminama iš jautienos ir veršienos arba kiaulienos ir lašinių. Su veršiena yra skanesnė, bet kai kam labiau patinka su kiauliena.

Pirmas receptas. 4 kg liesos be riebalų jautienos mėsos, 1 kg 300 gr veršienos, 1 kg 700 gr žalių lašinių, 30 gr maltų pipirų, 150 gr bulvinių miltų, 210 gr druskos, 2 litrai paprasto sultinio arba vandens.

Antras receptas. 4 kg liesos be riebalų jautienos mėsos, 1 kg 6.0 gr liesos kiaulienos, 1 kg žalių lašinių, 30 gr maltų baltų pipirų, 2 gr smulkiai sugrūsto muškato, 2 galvelės vidutinio didumo svogūno, 1 skiltelė česnako, 200 gr druskos, 140 gr bulvinių miltų, 2 litrai vandens.

Liesą, be jokių riebalų jautieną ir veršieną arba kiaulieną supiaustyti mažo kiaušinio didumo gabalais, pasūdyti ir palikti porai valandų pasisūrėti, paskui mėsą mašinėle sumalti ir palikti kokiai 12 valandų šaltoje vietoje pastovėti. Geriausia taip susitvarkyti: po pietų arba prieš piet mėsą pasūdyti, vakarop sumalti, o kitą rytą sudėti pipirus ir kitus priedus. Muškatą reikia smulkiai sugrūsti, o pipirus sumalti apysmulkiai. Paskui pridėti smulkiai supiaustytus svogūnus ir česnaką. Galima dėti tik svogūno ir česnako sultis, o kas česnakų nemėgsta, galima jų ir nedėti. Mėsos tešlą su prieskoniais gerai sumaišyti, pridėti bulvinius miltus ir pilant sultinį arba vandenį viską kartu gerai išmaišyti. Pasidarys apyskystė tešla. Bulvinių miltų galima dėti ir daugiau. Paskiausia reikia sudėti supiaustytus pupelės didumo gabalėliais lašinius ir vėl viską gerai išmaišyti, kad lašinių gabalėliai vienodai po visą mėsos tešlą pasiskirstytų. Taip paruoštą tešlą kimšti į žarnas, bet nestipriai, nes paskui, verdant, sutruks. Prikimštas dešras užrišti, pakabinti šiltoje vietoje ir apie 12—16 valandų palaikyti, kol paraudonuos. Paskui 1—3 valandas karštuose dūmuose išrūkyti. Išrūkytas dešras tuojau išvirti. Dešras reikia sudėti į verdantį vandenį ir apie 15—20 min. virinti. Jeigu rūkyklos nėra, galima ir nerūkyti, bet rūkytos yra skanesnės ir gražiau atrodo.

Gardūs saldainiai

Pieniniai saldainiai., Imti 1 litrą gero pieno, ¼ kg cukraus 10 gramų kakao miltelių arba 50 gr šokolado. Pieną supilti į gerą, neištrupėjusį puodą ir užvirinti. Pienui užvirus, dėti cukrų ir ištrintą su cukrum kakao arba šokoladą. Viską sudėjus, dažnai maišant, dar pavirinti, kol masė pradės stingti. Paskui viską išpilti 2 cm storumo sluoksniu į nesūdytu sviestu išteptą lėkštę ir kai baigs stingti, supiaustyti nedideliais ketvirtainiais gabaliukais.

Grietinėlės saldainiai. Imti 1 stiklinę saldžios grietinėlės, dvi stiklinės pieno, ¼ kg cukraus ir truputį vanilijos. Grietinėlė sumaišyti su pienu ir vanilija ir viską supilti į puodą. Puodą statyti ant silpnos ugnies ir laukti, kol užvirs, pilti dalimis cukrų ir nuolat maišyti, kad neprisviltų. Kai masė pradės tirštėti ir stingti, išpilti ant paruoštos lėkštės. Taip paruošti saldainiai būna labai gero skonio ir trapūs. Juos mėgsta ne tik vaikai, bet ir suaugusieji.

Šokoladiniai saldainiai. Imti 2 stiklines pieno, ½ stiklinės tirštos geros grietinėlės, ¼ kg cukraus ir 10 gramų kakao miltelių arba 50 gramų šokolado. Pieną užvirinus, dėti cukrų ir ištirpintą piene kakao arba šokoladą. Dažnai pamaišant, virinti iki pradeda stingti, o paskui pasielgti taip, kaip anksčiau nurodyta.

Įvairių kitų saldainių su įvairiais prieskoniais, taip pat panašiu būdu galima pagaminti, tik reikia vaistinėse nupirkti norimų prieskonių keletą gramų esencijos (lašų) ir verdant pridėti. Neblogi, skanūs saldainiai būna pagaminti su aguonomis. Verdami panašiai, kaip pieniniai saldainiai, tik vietoje kakao arba šokolado reikia pridėti aguonų. Šiuos saldainius taip pat vaikai mėgsta

Kambarinių gėlių kenkėjai

Gėles, kaip ir kitus augalus, apipuola įvairūs kenkėjai, nuo kurių gėlės nyksta.

Šarvuotosios lapų utėlės (skydamariai)yra aprūpintos skydais — šarvais. Jų yra daug rūšių. Ant oleandrų, fikusų, palmių ir kitų gėlių viršutinėje lapų pusėje atsiranda žalsvų, gelsvų ar rusvų skydelių 1—2 mm platumo. Šie skydeliai tai šarvuotosios lapų utėlės. Kadangi jie nejuda, tai atrodo, kad tai ne vabzdžiai, bet kokios tai augalo rauplės bei išaugos. Jei tokį skydelį nuo augalo nulupti, tai apačioje randamas plokščias minkštas vabzdys ar kiaušinėliai. Pasitaiko ir tuščių senų skydelių. Jauniklės utėlės išlenda iš motinos skydų, pereina į naujus augalo lapus bei stiebus ir ten pradeda siurbti augalo sultis. Po kelių dienų jos apsitraukia skydais, užauga ir deda kiaušinėlius, iš kurių išeina nauja utėlių karta.

Kovoti su šarvuotomis utėlėmis galima tik plaunant atskirus augalo lapus, pamirkius minkštą šepetėlį arba skuduriuką į tabako ekstrakto skiedinį. Plauti kelius kartus pakartotinai.

Tripsai. Tai maži 1—2 mm ilgumo pailgi vabzdžiai, šokinėją lapų paviršiuje. Tripsai čiulpia lapų sultis, todėl lapuose galima pastebėti šviesesnių dėmių. Augalus plauti žaliojo muilo 2% tirpiniu.

Tokiu pat būdu kovojoma ir prieš amarus. Tik juodiems amarams patartina vartoti tabako ekstrakto skiedinys.

Lapų vorelis. Nors šis gadintojas yra pavadintas voreliu, bet tai yra erkė. Jie labai maži, pliki, be padidinimo stiklo neįžiūrimi. Gyvena lapų apačioje ir čiulpia jų sultis. Lapai gelsta ir džiūsta. Kartais, nekovojant, nudžiūsta ir visa gėlė. Kiekvieną dieną apipurkšti lapų apačią paprastu vandeniu, nes erkės nemėgsta drėgmės. Dar geriau lapus purkšti arba plauti žaliojo muilo tirpiniu. Kitą dieną lapus nuplauti švariu vandeniu. Žalio muilo tirpinys vartoti 2%.

Sliekai. Sliekai iš dalies yra naupingi, bet iš dalies ir kenksmigi. Jie minta puvėsiais turtinga žeme. Kad sliekų yra žemėje, galima pažinti iš to, kad paviršiuje vazono matytis sliekariausių krūvelės. Iš dalies sliekai daro gera, nes purena žemę, bet vis dėlto nepageidaujami, žemę supurenti galima ir be jų.

Kovojant paimti 5 kaštono vaisius ir apipilti litru karšto vandens. Palaikyti dvi dienas ir šiuo skystimu laistyti gėlės, arba vazoną įstatyti į šį skystimą. Netrukus visi sliekai iškils į paviršių ir tada juos bus galima surinkti.

sigrūdę ankštuose butuose. Viena tokių kovos priemonių—tai saulės spinduliai, kurie įeidami į gyvenamus namus, tų ligų bakterijas sunaikina ar bent sumažina veisimąsi. Džiovos bakterijos beveik visuomet sveikiems žmonėms atitenka iš džiovininkų, nesilaikančių sveikatos reikalavimų. Daugiausia džiovos bakterijų esti skrepliuose. Taigi džiovininkai, spiaudydami gyvenamuose namuose, bažnyčiose, mokyklose, kur susirenka daug žmonių, palieka tūkstančius ligos bakterijų ir sveikieji, kvėpuodami užterštą orą, labai lengvai gali užsikrėsti džiova. Tie, kurie sunkiai serga džiova, yra talpinami į džiovininkų ligonines, kurios įrengiamos pušynuose, sveikame ir gryname ore. Jas stengiamasi daryti kur nuošaliau nuo gyvenamų namų, kad sveiki negalėtų užsikrėsti džiova. Tokiems ligoniams uždrausta ligoninėje ant grindų ir lauke ant žemės spiaudyti, nes tai pirmoji proga ir sveikus apkrėsti džiova. Kad nespiaudytų, kur papuolė, kiekvienas turi su savim rankinę spiaudyklę, kurią visur nešiojasi ir tik į ją spiaudo. Kaimo sąlygose labai retai kur randame spiaudykles, į kurias spiaudytų. Tokiose šeimose džiovai ir įvairioms ligoms plisti geriausios sąlygos, nes visi spiaudo, teršia grindis, aslą, po kurią replioja ir maži vaikai. Tai labai blogas įprotis, su kuriuo visiems reikia kovoti. Spiaudymu ne tik platinamos įvairios ligos, bet perdaug teršiamos grindys, dėl ko ir visa aplinka atrodo labai nešvari, daranti kiekvienam blogą įspūdį. Dėl spiaudymo nesveikatingumo, nešvaros reikia griežtai atsisakyti nuo to įpročio spiaudyti traukiniuose, autobusuose, mokyklose savo namuose ir visur, kur tik gyvena žmogus. Švara—vienas kultūringumo pažymių ir visiems reikia jį palaikyti, jeigu skaitomes kultūringais žmonėmis.

Klausimai ir atsakymai

Kl. Bitės dažnai įgelia ir nuo to labai tinsta veidas. Net akys užtinsta ir jaučiu skausmą akyse. Ar nėra vaistų nuo tynimo ir kas daryti, kad bitės negeltų? *V. Martinkėnas.*

Ats. Yra bičių iš prigimties piktų, bet dažniausiai bites įpykina žmogus. Prityręs, senas bitininkas bites žarsto nuogomis rankomis ir jos neįgelia. Kad bitės neįgeltų, pirmiausiai reikia jų nesuerzinti. Piktos bitės būna, kai esti alkanos. Taipgi piktesnės esti anksti ryte, vėlai vakare, kada šalta ir drėgna ir dėl to jos negali eiti į darbą, prieš audrą ir kai lauke neranda maisto. Erzina bites žmogaus prakaitas, nemalonus, dvelkiąs nuo jo kvapas. Piktos esti, kai pajunta savo gėluonio kvapą. Todėl kai viena įgelia, tada ir kitos pradeda gelti. Todėl, einant prie bičių, reikia apsirengti švariais, nesuprakaitavusiais drabužiais, prieš svogūnų ir česnako valgymą (šio kvapo nemėgsta) ir ne tuojau po jojimo, nes arklio kvapas jas erzina. Einant reikia neštis dūminę, bet per daug rūkyti negalima. Reikia stengtis neprispausti ir nesutrinti bitės, nes jas tai erzina. Nereikia stovėti prieš laką. Jeigu bitė įgelia, tai nereikia gėluonies traukti dviem pirštais, nes taip traukiant išspaudžiami iš gėluonies visi nuodai ir sukeliamas dar didesnis skausmas ir tynimas. Gėluonis reikia pirštu nubraukti ir ta vieta tuojau nuplauti vandeniu arba parūkyti dūmais arba pašluostyti karbolio skiedinyje suvilgytu audeklu. Tikrų vaistų nuo įgėlimo skausmo ir tynimo nėra. Patariama dėti ant įgeltų vietų šaltus kompresus su amoniako (našatyrinio spirito) skiediniu (50 kūbinių centimetrų našatyrinio spirito sumaišyti su 250 kūb. cm. vandens). Jeigu kelios įgelia, patariama 5—10 lašų to spirito išgerti. Be to, dėti ant įgeltos vietos gysluočio (traukučio) ar snaudalio lapus ir laikyti kol sušyla, o po to pakeisti. Negalima įgėlimo žaizdos kasyti, čiulpti, draskyti, nes nuo to dar labiau sutins. Nuo didelio skaičiaus įgėlimų galima numirti. Bet kai rečiau ir 1—2 bitės įgelia, tai nekenksminga. Kūnas pamažu prie nuodų pripranta ir netinsta. Be to, veidą ir galvą apsaugoti tinkleliu. Kad bitė nepalystų po juo, tinkelio apačia pakišama po apikakle, kuri gerai užsekta. Rankovės reikia užristi, kelnes įleisti į batus Mėgsta bitės melisų, šalavijų ir anižaus kvapą. Todėl šių galima įlašinti po 1—2 lašu į avilį, bet nedaugiau. Tada bitės bus ramesnės. Nemėgsta ievos, šunramunių, pelynų, krienų, alkoholio ir kriaušių kvapo. Jeigu šiais bent lakos ištepamos, tai bitės pasidaro labai piktos ir įniršusios.

Kl. Kaip naikinami grybai, kurie auga ant vaismedžių? *Stulgis.*

Ats. Grybai, kurie auga ant vaismedžių, yra dideli kenkėjai, nes jie maitinasi vaismedžio mediena. Toje vietoje, kur augo grybas, pasidaro žaizda, didelis įdubimas. Ta vieta pradeda pūti ir vaismedis blogai auga, blogiau veda vaisius, o kartais, esant didesniam vėjui, greit nulūžta. Todėl grybai reikia labai naikinti. Geriausia jie sunaikinti, kai dar esti maži, neišsivystę. Be to, grybai dažniausiai atsiranda ant senų medžių ir tose vietose, kurios buvo kokiu nors būdu sužeistos. Dėl to senų medžių net ir mažiausias žaizdas reikia tuojau užtepti skiepijimo mostimi, moliu, smala arba degutu. Grybai atsiranda ant čeresnių, vyšnių, kriaušių ir obelių. Geriausiai jie naikinti vėlai rudenį ir žiemą. Pirmiausiai grybai reikia tuojau nupiauti, bet taip atsargiai, kad ant žemės nenubyrėtų grybų smulkūs gabaliukai. Visas grybas su mažiausiais trupinėliais reikia kuo tiksliausiai surinkti ir sudeginti. Nes ir mažiausias grybo trupinėlis, patekęs ant vaismedžio, vėl pradeda augti ir gadinti vaismedį. Ta vieta, kur augo grybas, aštriu peiliu reikia nuvalyti iki sveikos vietos, o valymo metu nubyrėję trupinėliai irgi reikia sunaikinti. Vaismedžio žaizdą, kur augo grybas, reikia ištepti 20% sodo karbolina ir tuojau užtepti skiepijimo mostimi arba karštu vašku ir gerai aprišti. Jeigu grybas atsiranda ant šakų, tai tas šakas geriausia nupiauti. Tačiau jeigu šakos yra storos, vaisingos, tai grybus nuo jų nuvalyti panašiu būdu, kaip ir nuo liemens, o paskui patepti karbolina ir mostimi arba vašku užlipdyti ir audeklu aprišti.

Ats. Vilniui. Sunku pasakyti, kodėl kumeliukas šlubuoja. Jeigu šlubuoja nuo to laiko, kai parvirto ant ledo, tai ligos priežastimi gali būti sąnario ištempimas arba išnėrimas. Jeigu sąnarys yra skausmingas, karštas, patinęs, tai bus ištempimas arba išnėrimas. Ištempimai gydomi masažu ir kompresais. Masažuojama 6% jod-vasogenu, kamforo aliejumi ir Olei hyoscyami. O kompresai daromi iš kamforo spirito. Išnėrimai gydomi įstatant kaulą savo vieton. Kartais reikalingas gipso tvarstis. Dar gali būti iššokusi kelio girnelė, tada, kur turi būti girnelė, yra duobelė, o girnelė esti nukrypusi į oro pusę arba į viršų. Šiuo atveju reikia girnelė nuvaryti į savo vietą. Dar gali būti špatas arba reumatizmas. Geriausiai bus, jeigu kumeliuką parodysite veterinarijos gydytojui, kuris nurodys tikslią ligos priežastį ir tinkamą gydymo būdą.

Ats. Mač. Vabalai, kurie atėjus vakarui, kur tai pasislėpę, pradeda svirpti, vadinasi svirpliais. Naikinami jie nuodais. Nuodų tam tikslui gali būti įvairių. Galima jiems duoti ir tų, kurie naudojami musėms nuodyti. Galima duoti Paryžiaus žalumos, persiškų miltelių. Nuodai duodami su cukrumi, kad būtų saldūs ir pakišami, kur svirpliai slapiai.

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų liepos 30 d., Vilniaus Javų - Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	19.00—17.50
Kviečiai	24.00—26.00
Miežiai	16.75—15.75
Avižos	16.25—18.00
Grikiai	15.25—16.25
Vikiai	
Lubinas (mėlynas)	13.25—13.75
Kvietinės sėlenos	11.00—11.50
Ruginės sėlenos	11.50—11.25
Sviestas 1 kg I rūšies urme	2.50
„ „ detal.	2.80
„ „ II rūšies urme	2.60
„ „ „ detal.	2.30
„ „ III rūšies urme	2.00
„ „ „ detal.	2.30
Kiaušinių kapa	3.00—3.60
„ štuka	5—8 sk.

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas LIUDVIKAS CICĖNAS. „RUCH" spaustuvė, Vilnius, Totorių g. 9